

Arbetskostnadsandelens utveckling i Sverige

JAKOB MOLINDER OCH OLA PETTERSSON

Jakob Molinder är doktorand i ekonomisk historia vid Uppsala universitet och tidigare utredare på LO. jakob.molinder@ekhist.uu.se

Ola Pettersson är chefsökonom på LO. ola.pettersson@lo.se

I artikeln diskuteras arbetskostnadsandelens utveckling i det privata näringslivet i Sverige under perioden 1950 till 2007. Vi drar tre huvudsakliga slutsatser: i) arbetskostnadsandelen har sjunkit markant sedan 1970-talet, ii) huruvida andelen kan anses ha fortsatt att falla sedan 1980-talet beror på om avskrivningar beaktas eller inte och iii) industrin förklarar huvuddelen av den lägre arbetskostnadsandelen. Det är svårt att säga något bestämt om vilka faktorer som har varit avgörande, men några faktorer framstår som mer troliga. Kapitalintensitetens utveckling förefaller vara den enskilt viktigaste förklaringen. Globaliseringen och lönebildningen kan också ha spelat en roll, men det tidsmässiga förloppet skapar frågetecken på den punkten.

Arbetskostnadens andel av förädlingsvärdet¹ har tidigare antagits vara konstant på lång sikt. Det ansågs bekräftat av empiriska observationer och formaliserades i den Cobb-Douglas-funktion som ligger till grund för stora delar av den makroekonomiska forskningen (Schneider 2011). Under senare tid har ett antal författare noterat att arbetskostnadsandelen har sjunkit i den industrialiserade världen sedan 1980-talet (se t ex Blanchard 1997; Harrison 2005; Europeiska kommissionen 2007; OECD 2012.). Det har gett upphov till en diskussion om vilka faktorer som påverkar arbetskostnadsandelens utveckling. I *Ekonomisk Debatt* har frågan berörts kort av Danemar m fl (2006) i en kritik av Konjunkturinstitutets lönebildningsrapporter. Författarna menade då att det är fel att anta att arbetskostnadsandelen kommer att vara konstant framöver. Sedan dess har frågan diskuterats av Konjunkturinstitutet (2009). I den här artikeln diskuterar vi den svenska utvecklingen sedan 1950-talet.

1. Två perspektiv på arbetskostnadsandelen

Vi ska här ta utgångspunkt i två olika teoretiska perspektiv för att analysera utvecklingen av arbetskostnadsandelen. De ingår båda i den centrala nationalekonomiska tolkningstraditionen² men avviker också från varandra på några centrala punkter. Enligt det första perspektivet, det neoklassiska, är förändringar av arbetskostnadsandelen resultatet av förskjutningar i den

¹ Förädlingsvärdet är detsamma som *BNP till faktorpris*. Måttet är en justering av det vanliga måttet *BNP till marknadspris* och tar hänsyn till att skatter och subventioner påverkar marknadspriset.

² Vi har valt att avgränsa oss mot mer sociologiska förklaringsansatser. Sådana synsätt diskuteras på ett förtjänstfullt sätt och ur ett svenskt perspektiv i Bengtsson och Lindberg (2013).

jämvtikt som uppnås vid perfekt fungerande marknader. Lönennivån fastställs enligt detta synsätt av arbetskraftens bidrag till produktionsresultatet. Lönerna avgörs därför inom modellen. I det andra perspektivet, det nykeynesianska, sätts lönerna först i en förhandling mellan fackliga organisationer och arbetsgivare. Företagen bestämmer därefter sysselsättning och kapitalstock givet lönerna (se t ex Carlin och Soskice 2005; Iversen och Soskice 2006). Vilket av dessa synsätt som tillämpas avgör också vilka förklaringsfaktorer som tillskrivs särskild betydelse. Med den neoklassiska tolkningsramen är det yttre orsaker som är bestämmande för både lönenivå och arbetskostnadsandel. Med det nykeynesianska synsättet fastlägger i stället de yttre faktorerna ramen för löneutrymmet, men utfallet av löneförhandlingarna kan också utöva ett självständigt inflytande på den övriga ekonomin. Vi kommer att återvända till de två teoretiska synsätten i diskussionen nedan. Närmast presenterar vi två faktorer som i båda perspektiven tillskrivs avgörande betydelse för arbetskostnadsandelens utveckling över tid.

Kapitalintensitet

Med kapitalintensitet avses flödet av kapitaltjänster som andel av BNP till faktorpris. Eftersom det är svårt att mäta i vilken grad det kapital som har installerats faktiskt utnyttjas, får kapitalstocken som andel av BNP till faktorpris vanligtvis tjänstgöra som en indikation på kapitalintensiteten.³

När kapitalintensiteten förändras sker två saker som påverkar arbetskostnadsandelen. För det första uppstår en direkt kvantitativ effekt genom att kapitalet nu utgör en större eller mindre del av förädlingsvärdet. För det andra uppstår en priseffekt genom att efterfrågan på arbetskraft påverkas. Den kvantitativa effekten och priseffekten verkar alltid i samma riktning, men storleken på respektive effekt och hur de inverkar på arbetskostnadsandelen avgörs av om arbetskraft och kapital är substitut eller komplement till varandra.

För att illustrera vad som händer vid förändringar av kapitalintensiteten börjar vi med att definiera några centrala begrepp: Y = BNP till faktorpris, K = kapitalstocken till faktorpris, w = löner till faktorpris och L = mängden arbetskraft. Då kan kapitalintensiteten skrivas K/Y och arbetskraftskostnadsandelen wL/Y .

Anta nu att kapitalintensiteten ökar. Inkomsterna från kapital blir då större eftersom mängden insatt kapital nu är större, vilket kan beskrivas som en kvantitativ effekt. Investeringarna medför också att efterfrågan på arbetskraft ökar. Det leder i sin tur till att lönerna stiger. Den kvantitativa effekten innebär att K/Y ökar och priseffekten innebär att w stiger. Om arbetskraft och kapital är komplement kommer priseffekten (dvs ökningen av w) att vara större än den kvantitativa effekten (dvs ökningen av K/Y) och arbetskostnadsandelen ökar. Om arbetskraft och kapital i stället är substi-

³ Att uppskatta kapitalstockens storlek vid en given tidpunkt är långt ifrån okomplicerat. Den vanligaste metoden är att basera beräkningen på storleken av tidigare investeringar och olika antaganden om det installerade kapitalets livslängd.

tut kommer den kvantitativa effekten att vara större än priseffekten och arbetskostnadsandelen minskar.

Anta i stället att kapitalintensiteten minskar. Den kvantitativa effekten innebär att K/Y minskar och priseffekten innebär att w sjunker. Om arbetskraft och kapital är komplement kommer priseffekten att vara större än den kvantitativa effekten och arbetskostnadsandelen minskar. Om arbetskraft och kapital i stället är substitut kommer den kvantitativa effekten att vara större än priseffekten och arbetskostnadsandelen ökar.

Det finns också ett specialfall där arbetskraft och kapital varken är komplement eller substitut och då tar den kvantitativa effekten och priseffekten precis ut varandra och neutraliserar effekten av kapitalintensiteten på arbetskostnadsandelen. Så är fallet i den så kallade Cobb-Douglas-funktionen som är mycket vanligt förekommande inom den makroekonomiska forskningen.

Teknologisk utveckling

I den nationalekonomiska litteraturen tillskrivs också den teknologiska utvecklingens inriktning en stor betydelse för arbetskostnadsandelens utveckling.⁴ Den teknologiska utvecklingen kan anta tre skepnader. Om den är neutral så gör den i lika stor utsträckning arbetskraften och kapitalet produktivare och påverkar inte produktionsfaktorernas relativa ersättning. Om den i stället är arbets- eller kapitalstödande så ökar den produktiviteten för produktionsinriktningar som använder relativt mycket arbetskraft respektive relativt mycket kapital. Precis som i fallet med kapitalintensiteten är effekten på arbetskostnadsandelen beroende av om arbetskraft och kapital är komplement eller substitut (se t ex Guscina 2006; McAdam och Willman 2008).

Globalisering och arbetstagarnas förhandlingsstyrka

Mot bakgrund av den tidigare redogörelsen kan vi diskutera de övriga faktorer som påverkar arbetskostnadsandelen. Det uppkommer då en skiljelinje mellan de två teoretiska perspektiven. Med det neoklassiska synsättet kan vi till analysen addera alla ytterligare omständigheter som förändrar arbetskraftens respektive kapitalets relativa betydelse för produktionsresultatet. Med det nykeynesianska tillkommer också det faktum att arbetskraften och kapitalet inte under alla förhållanden ersätts i enlighet med vad perfekt konkurrens föreskriver.

Globaliseringens effekt på arbetstagarnas relativa ersättning har diskuterats utförligt i litteraturen. En ökad rörlighet för varor, kapital och arbetskraft kan få ett antal konsekvenser. Ett friare flöde av varor och tjänster över gränserna har inneburit att den globala arbetskraft som är tillgänglig för

⁴ Diskussionen om arbetskostnadsandelens utveckling över tid hänger tätt samman med tillväxtteori. En central frågeställning är hur det observerade mönstret att mängden kapital per sysselsatt växer kontinuerligt samtidigt som arbetskostnadsandelen inte påverkas i samma utsträckning, kan förklaras och modelleras. För en diskussion av dessa samband, se t ex Schneider (2011).

västerländska företag har ökat snabbt på relativt kort tid. Om tillgången på kapital inte motsvarar arbetskraftens tillväxt, och arbetskraft och kapital är komplement (prisseffekten är större än den kvantitativa effekten), kommer arbetskostnadsandelen att sjunka globalt (Calmfors 2006; Guscina 2006). Effekten av att kapitalmarknaderna avreglerats innebär att avkastningen på kapital i Sverige förväntas motsvara liknande investeringar i andra länder. Om lönsamheten tidigare var lägre innebär det i så fall en förskjutning till fördel för kapitalägarna.

Olivier Blanchard har i ett flertal artiklar diskuterat arbetskostnadsandelen utifrån en nykeynesiansk tolkningsram. Ett nyckelantagande i hans modell är att arbets- och produktmarknaderna inte karaktäriseras av perfekt konkurrens. I stället gör företagen vinster som överskrider kostnaden för kapital (rents). Fördelningen av dessa vinster bestäms sedan i en förhandling mellan företagen och arbetstagarna (se t ex Blanchard 1997, 2000 samt Blanchard och Giavazzi 2003). Inom den nykeynesianska traditionen diskuteras också hur avregleringen av kapitalmarknaden har påverkat – inte bara produktionsfaktorernas ersättning – utan också arbetskraftens relativa förhandlingsstyrka. Kapitalägarna har rimligen i ett läge med öppna gränser ett bättre förhandlingsläge än tidigare då överskottet ska fördelas (Harrison 2005; Jayadev 2007).

2. Hur mäter vi arbetskostnadsandelen?

En undersökning av arbetskostnadsandelens utveckling över tid är förenad med en stor mängd definitions- och dataproblem och kräver ett antal viktiga metodavvägningar.

Den första frågan är vilket mått på löneinkomster som ska användas. Löntagarnas ersättning består av mycket mer än bara direkta löneutbetalningar. Det intressanta måttet i detta fall är företagets totala kostnader för arbetskraft och bör inkludera inbetalningar till socialförsäkringssystem, arbetsgivaravgifter osv. På senare tid har det även diskuterats om företagsledares ersättning verkligen ska inkluderas tillsammans med löntagarnas inkomster, eller om det är rimligare att dessa tillskrivs kapital (se t ex OECD 2012). Vi har dock valt att inte göra någon dylik justering.

Ett andra ställningstagande gäller vilka sektorer av ekonomin som ska ingå. I det breda BNP-begreppet räknas inkomster från ägande av villor och småhus som vinster, varför vi har valt att utesluta den sektorn från våra beräkningar. Vi har också valt att inte inkludera offentlig sektor, eftersom inga vinster redovisas i nationalräkenskaperna.⁵ Vårt mått på löneinkomster innefattar således hela det privata näringslivet.

I nationalräkenskaperna klassas egenföretagares inkomster som inkomster från kapital. Den del av egenföretagarnas ersättning som är att betrakta

5 Om offentlig sektor ändå inkluderas innebär det i vårt fall att arbetskostnadsandelen är högre sett över hela perioden, med den största skillnaden i de två måtten under tidigt 1980-tal. Då var den offentliga sektorns andel av förädlingsvärdet också störst, till följd av expansionen av offentliga utgifter och nedgången i privat aktivitet.

som inkomst från arbete bör i stället ingå i arbetskostnadsandelen (Krueger 1999). Det finns ett antal sätt att lösa problemet på. Den metod som är att föredra och som vi kommer att använda oss av här är att tillskriva egenföretagarna den genomsnittliga ersättning som anställda i samma sektor erhåller (Gollin 2002).

Utöver frågor om hur täljaren i ekvationen, arbetskostnaden, ska avgränsas tillkommer också ett ställningstagande vad gäller nämnaren, produktionsresultatet. Som vi tidigare nämnt är BNP till faktorpris att föredra. I det vanliga måttet, BNP till marknadspris, ingår också skatter och subventioner som påverkar uppmätta försäljningspriser.

I nationalräkenskaperna räknas avskrivningar för slitage av kapitalstocken som inkomster från kapital. En del av produktionsvärdet måste emellertid gå till att ersätta förslitningen av kapitalstocken och kan därför inte anses vara varken arbets- eller kapitalinkomster. Det finns dock en mängd empiriska problem med att utesluta avskrivningar från BNP till faktorpris som vi återkommer till senare. Vi kan redan här konstatera att också arbetskraften utsätts för förslitning, både fysiskt och intellektuellt. Till vilken grad saknas det i regel helt uppgifter om, vilket i sig utgör ett problem om bilden ska bli rättvisande.

3. Arbetskostnadsandelens utveckling i Sverige

Den definition av arbetskostnadsandelen som vi kommer att använda här presenteras i ekvationen nedan:

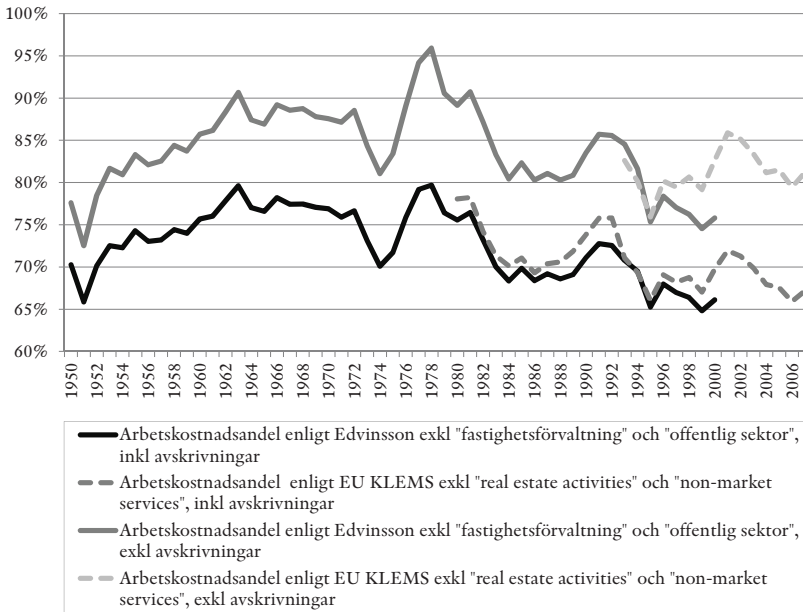
$$\text{Arbetskostnadsandel} = \frac{\text{Löner} + \text{Sociala avgifter}}{\text{Förädlingsvärde till faktorpris (-Avskrivningar)}} * \frac{\text{Sysselsatta}}{\text{Anställda}}$$

Den sista kvoten innebär, som vi tidigare diskuterat, en justering av arbetskostnaderna för att också inkludera löneinkomster från företagare. Eftersom den genomsnittliga lönenivån skiljer sig mellan sektorer och då egenföretagare är överrepresenterade i vissa sektorer vill vi så långt som möjligt genomföra justeringen för egenföretagares inkomster på sektornivå för att sedan summera.⁶

Vi använder data från två källor. För det första har vi utnyttjat EU KLEMS räkenskaper, som redovisar uppgifter uppdelat på 26 delsektorer för perioden 1980–2007 (EU KLEMS 2009).⁷ För det andra har vi använt oss av Rodney Edvinssons historiska nationalräkenskaper för Sverige (Edvinsson 2005), där data uppdelat på fem delsektorer och för perioden 1950–2000 har utnyttjats i beräkningen. EU KLEMS data ger en mer detaljerad bild och möjlighet till länderjämförelser, medan Edvinssons data gör det möjligt att studera utvecklingen under en längre period. Vi kommer att presentera resultatet både före och efter avskrivningar. Ett problem är

⁶ Det har skett genom att arbetskostnadsandelen har beräknats för respektive sektor enligt formeln ovan och sedan viktats med respektive sektors andel av förädlingsvärdet.

⁷ Räkenskaper finns för åren 1970–2007, men för perioden 1970–79 bygger beräkningen – i brist på statistiskt underlag – på antagandet att arbetskostnadsandelen är densamma som 1980.

Figur 1
Arbetskostnadsandelen i näringslivet beräknad från två källor, med och utan avskrivningar

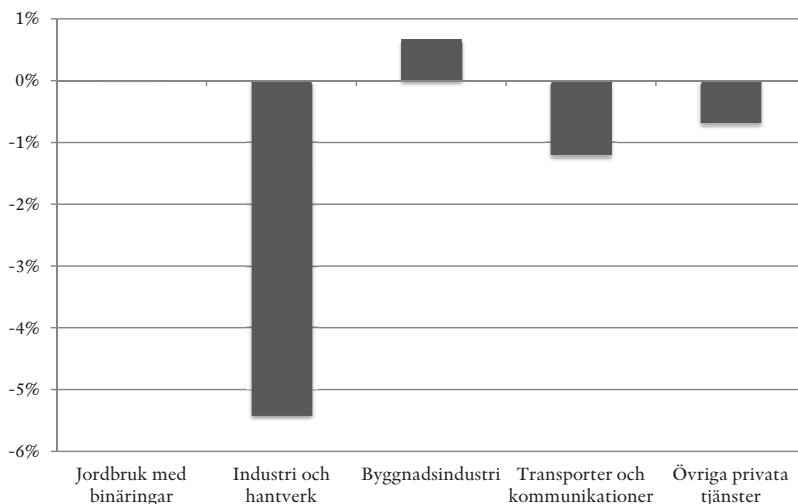
Källa: Edvinsson (2005), EU KLEMS (2009) och egna beräkningar.

emellertid att definitionerna av investeringar och kapitalstock i de svenska nationalräkenskaperna, som båda datamaterialen baseras på, har förändrats flera gånger. I EU KLEMS databas finns endast uppgifter över avskrivningar fr o m år 1993, då den senaste omläggningen av statistiken ägde rum. I Edvinssons data har i stället serierna efter 1993 länkats med utgångspunkt i de definitioner som gällde för nationalräkenskaperna mellan 1980–94. Det gör det möjligt att beräkna avskrivningarnas betydelse för en längre period, men det påverkar bilden av investeringar och kapitalstock på flera sätt, vilket vi återkommer till. Resultatet av beräkningarna redovisas i figur 1.

På kort sikt styrs arbetskostnadsandelens utveckling av hur sysselsättning, löner och produktion förändras under en konjunkturcykel. Sysselsättningen påverkas i vanliga fall långsammare än produktionen, vilket gör att arbetskostnadsandelen ökar i början av en konjunkturedgång. Under fortsättningen av konjunkturedgången och i början av återhämtningen minskar i stället andelen när produktionen återhämtar sig snabbare än sysselsättningen. Som framgår av figur 1 steg exempelvis arbetskostnadsandelen under inledningen av 1990-talskrisen för att sedan falla tillbaka kraftigt.

Om vi i stället fäster blicken på den långsiktiga utvecklingen uppträder ett par intressanta mönster. Under perioden 1950 till ca 1963 ökade arbetskostnadsandelen. Den ligger sedan ganska stabilt under ett decennium. 1974 faller arbetskostnadsandelen markant, men återhämtar sig sedan och når en ny topp i samband med lågkonjunkturen under 1970-talets senare år. Under 1980-talet första hälft faller andelen för att sedan ligga kvar på en låg nivå.

Figur 2
Olika sektors vikt
för arbetskostnads-
andelens utveckling
1970–2000, utan
avskrivningar

Källa: Edvinsson (2005) och egna beräkningar.

Tolkningen av vad som händer efter 1990-talskrisen är dock beroende av om vi tar hänsyn till avskrivningar eller inte. Den bild som Edvinssons respektive EU KLEMS data ger avviker också från varandra under den period som de överlappar. Den största skillnaden mellan de två serierna är att EU KLEMS kapitalmätt även inkluderar investeringar i immateriella tillgångar, vilket främst påverkar uppskattningen av informationsteknikens betydelse för kapitalstocken. Dessutom sätts gränsen för vad som räknas som fast kapital vid en livslängd på längre än ett år i stället för som tidigare vid tre år. Det kan eventuellt förklara varför avskrivningarna är större och arbetskostnadsandelen följaktligen högre under 1990-talet enligt EU KLEMS uppgifter. Oavsett vilket mått man fokuserar på verkar arbetskostnadsandelen icke desto mindre ha minskat väsentligt mellan 1970-talet och 2010-talet. Samtidigt har nedgången sedan 1970-talet, som kan utläsas i Edvinssons data, skett mot bakgrund av en stigande arbetskostnadsandel under efterkrigstidens första decennier.

Om vi fokuserar på utvecklingen sedan 1970-talet är en viktig fråga att ställa på vilket sätt olika sektorer har påverkat utvecklingen för hela näringslivet. För att belysa orsaken till den sjunkande arbetskostnadsandelen under perioden har vi beräknat den procentuella förändringen mellan 1970–2000 i de fem sektorer som ingår i Edvinssons data och sedan viktat dessa med respektive sektors andel av förädlingsvärdet. Resultatet redovisas i figur 2.

Som tydligt framgår av figuren är det utvecklingen i sektorn Industri och hantverk som förklarar huvuddelen av den nedåtgående trend vi ser i Edvinssons data från år 1970 och framåt. Det är sålunda främst mot den sektorn vi bör vända blicken när vi vill förklara vilka underliggande faktorer som har drivit utvecklingen.

3. Vad kan förklara den svenska utvecklingen?

Så här långt kan vi dra ett par slutsatser. För det första uppvisar arbetskostnadsandelen i näringslivet, enligt den definition vi använt oss av här, en variation över tid. Från att ha stigit under 1950-talet låg den stilla under 1960-talet. Därifrån steg den under 1970-talets krisår för att sedan sjunka under 1980-talet. Sedan 2000 har arbetskostnadsandelen antingen sjunkit något eller varit konstant beroende på vilket datamaterial som används. För det andra verkar det vara tillverkningsindustrin som bidrar mest till den sjunkande trenden sedan 1970.⁸ Utöver att arbetskostnadsandelen generellt är högre då avskrivningar räknas bort påverkas också bilden av vad som hänt sedan 1990-talskrisen. Så vitt vi kan avgöra från denna statistik har det alltså skett ett skifte mellan 1970-talets början och i dag där arbetskostnadsandelen nu är mellan fem och tio procentenheter lägre. Vad kan förklara detta empiriska mönster?

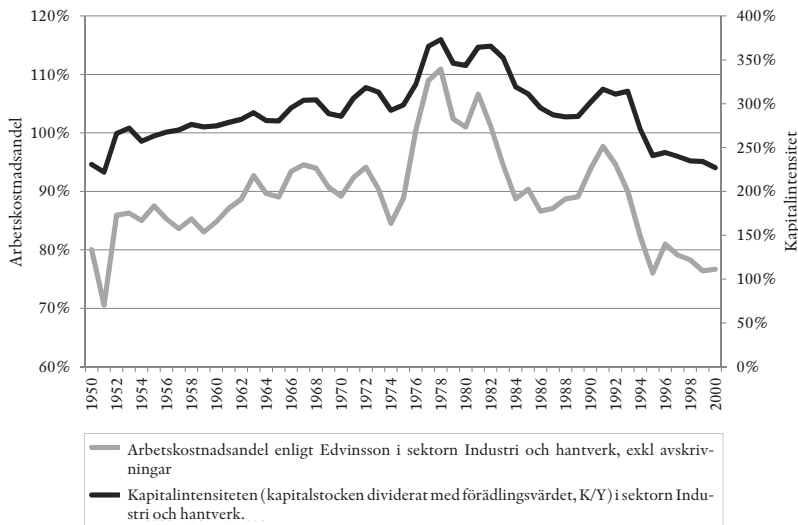
Som vi beskrev tidigare tillskrivs kapitalintensitetens förändring en central roll inom den nationalekonomiska litteraturen. Vilken effekt den får är dock avhängigt av om arbetskraft och kapital är substitut eller komplement. Konjunkturinstitutet (2009) konstaterar, med hänvisning till Harrison (2005) och Ripatti och Vilmunen (2001), att en lägre kapitalstock som andel av BNP i empiriska studier har varit förenad med en lägre arbetskostnadsandel. Bentolila och Saint-Paul (2003) finner också ett liknande samband för flera länder under perioden 1972–93. Det tyder i så fall på att arbetskraft och kapital är komplement. Rowthorn (1999) presenterar resultat från studier som antyder att arbetskraft och kapital är komplement i den svenska ekonomin. I en äldre studie av den svenska tillverkningsindustrin med data för perioden 1950–73 (Bergström och Melander 1979) tyder skattningar på att arbete och kapital är komplement.

Mot bakgrund av dessa studier har vi här anledning att tro att en sjunkande kapitalstock som andel av förädlingsvärdet är förenad med en lägre arbetskostnadsandel. Det betyder att priseffekten är större än den kvantitativa effekten. Eftersom utvecklingen i sektorn Industri och hantverk har varit så viktig för förändringen i hela näringslivet borde kapitalintensiteten i sektorn därför följa samma mönster som arbetskostnadsandelen. Med andra ord bör kapitalintensiteten ha minskat under den period då arbetskostnadsandelen i industrin sjunkit. För att belysa sambandet har vi beräknat kapitalstockens värde som andel av förädlingsvärdet i sektorn Industri och hantverk. Resultatet redovisas jämte arbetskostnadsandelens utveckling i denna sektor i figur 3.

Till synes följer arbetskostnadsandelen inom industrin relativt väl utvecklingen av kapitalintensiteten. Det långsiktiga mönstret är att kapitalstockens andel av förädlingsvärdet i sektorn Industri och hantverk föll kraftigt mellan 1980 och 2000, i likhet med arbetskostnadsandelen. Dessvärre saknar vi tillförlitliga uppgifter om kapitalstockens storlek för andra bran-

⁸ Även i EU KLEMS (2009) datamaterial, som visar på en konstant arbetskostnadsandel under 1990-talet för *hela näringslivet* när avskrivningar undantas, sjunker arbetskostnadsandelen i *tillverkningsindustrin* under perioden.

Figur 3
Kapitalintensitet och
arbetskostnadsandel
utan avskrivningar i
Industri och hantverk

Källa: Edvinsson (2005) och egna beräkningar.

scher, så vi kan inte uttala oss om hur sambandet ser ut för alla de sektorer som ingår i vår definition av arbetskostnadsandelen.

Kapitalintensiteten kan därför ur såväl ett teoretiskt som ett empiriskt perspektiv antas ha spelat en betydande roll för arbetskostnadsandelens utveckling under den period vi studerat här. Utöver kapitalintensiteten kan ett antal andra faktorer också ha spelat in. Med utgångspunkt i den nykeynesianska tolkningsramen kan vi ta upp ett antal frågor som berör fördelningen av företagets prispåslag (rents) och som Olivier Blanchard har lyft fram i sin forskning. En minskning av arbetskostnadsandelen kan ske dels som en effekt av att arbetstagarnas förhandlingsstyrka minskar, dels som en konsekvens av att en högre konkurrens på produktmarknaderna gör det svårare för företagen att ta ut vinster som överstiger kostnaden för kapital. Det finns skäl att tro att båda dessa effekter har verkat under perioden. En ökad handel med omvärlden och avregleringen av flera produktmarknader har gissningsvis ökat konkurrensen och minskat företagets möjliga prispåslag. Samtidigt har facketts makt och inflytande över arbetskostnaderna minskat under de senaste decennierna – dels genom avregleringen av kapitalmarknaderna, dels genom lägre anslutningsgrad och ett förändrat förhandlings-system. Storleken på de prispåslag som arbetstagarna kan förhandla om har minskat samtidigt som facketts förmåga att tillförsäkra sig dessa dämpats. Det faktum att 1970-talet förefaller utgöra en brytpunkt för arbetskostnadsandelens utveckling skapar också frågetecken kring förklaringskraften i de tolkningar som lyfter fram globaliseringen som den viktigaste pådrivande faktorn. De förändringar som har lyfts fram som bidragande orsaker till ökad global konkurrens inträffade i huvudsak senare, då arbetskostnadsandelen redan hade nått en lägre nivå.

4. Slutsatser

Vi vill lyfta fram tre saker i den här artikeln. För det första att arbetskostnadsandelen enligt vår definition sjunkit sedan 1970-talet. För det andra att den samtidigt varit relativt konstant sedan 1980-talet, vilket är något förvånande med tanke på att avregleringen av kapitalmarknaderna skedde under decenniet. För det tredje att det förefaller vara utvecklingen i industrin som förklarar huvuddelen av mönstret för hela näringslivet.

Vi har diskuterat ett par förklaringsfaktorer som kan ligga bakom. Arbetskostnadsandelen inom industrin har enligt våra beräkningar följt utvecklingen av kapitalintensiteten. Vi vet i dag ganska lite om varför kapitalintensiteten förändras över tid. Om vi vill bringa ytterligare klarhet i vad som förklarar arbetskostnadsandelens utveckling i ett längre perspektiv måste ljuset riktas mot vad som förklarar kapitalintensitetens variationer över tid. Vi har också diskuterat vilken betydelse globaliseringen och arbetstagarnas maktposition kan ha haft. Alla dessa faktorer har gissningsvis medverkat till den lägre arbetskostnadsandel i näringslivet som vi har observerat i våra data. Så vitt vi kan se har det emellertid sedan 1990-talet, när avskrivningarna räknas bort, inte funnits någon tendens till en ytterligare sänkning. Samtidigt är det viktigt att konstatera att perioden sedan 1990-talskrisen, då arbetskostnadsandelen enligt våra beräkningar har förblivit konstant, också har varit en period med goda reallöneökningar för löntagarna.

En intressant fortsättning skulle vara att jämföra den svenska utvecklingen med våra viktigare konkurrentländer. Ett problem i det sammanhanget är att vi saknar data över avskrivningar som är internationellt jämförbara under en längre period. Arbetskostnadsandelens utveckling hänger tätt samman med frågor om löner, arbetslöshet och tillväxt vilket gör ytterligare studier på området önskvärda.

Bengtsson, E och I Lindberg (2013), *Den sänkta löneandelen: orsaker, konsekvenser och handlingsalternativ*, Premiss förlag, Stockholm.

Bentolila, S och G Saint-Paul (2003), "Explaining Movements in the Labor Share", *The BE Journal of Macroeconomics*, vol 3, s 1-33.

Bergström, V och H Melander (1979), "Production Functions and Factor Demand Functions in Postwar Swedish Industry", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 81, s 534-551.

Blanchard, O (1997), "The Medium Run", *Brookings Papers on Economic Activity*, vol 1997, s 89-158.

Blanchard, O (2000), "The Economics of Unemployment: Shocks, Institutions, and Interactions" (Lionel Robbins Memorial

Lecture), manuskript, MIT.

Blanchard, O och F Giavazzi (2003), "Macroeconomic Effects of Regulation and Deregulation in Goods and Labor Markets", *Quarterly Journal of Economics*, vol 118, s 879-907.

Calmfors, L (2006), "Globalisering, löner och arbetslöshet", *Ekonomisk Debatt*, årg 34, nr 4, s 34-50.

Carlin, W och D Soskice (2005), *Macroeconomics: Imperfections, Institutions and Policies*, Oxford University Press, Oxford.

Danemar, O, S Fölster, J Herin, A Rune och R Tenselius (2006), "Konjunkturinstitutet skriver fel lönebildningsrapporter", *Ekonomisk Debatt*, årg 34, nr 3, s 85-90.

Edvinsson, R (2005), *Growth, Accumulation, Crisis - With New Macroeconomic Data for Swe-*

REFERENSER

den 1800–2000, doktorsavhandling, Ekonomisk-historiska institutionen, Stockholms universitet.

EU KLEMS (2009), "Growth and Productivity Accounts", databas, <http://www.euklems.net/euk09i.shtml> (2013-06-12).

Europeiska kommissionen (2007), "The Labour Income Share in the European Union", i *Employment in Europe*, Europeiska kommissionen, Bryssel.

Gollin, D (2002), "Getting Income Shares Right", *Journal of Political Economy*, vol 110, s 458–474.

Guscina, A (2006), "Effects of Globalization on Labor's Share of National Income", Working Paper 06/294, IMF, Washington DC.

Harrison, A (2005), "Has Globalization Eroded Labor's Share? Some Cross-Country Evidence", MPRA Paper 39649, University of Munich, München.

Iversen, T och D Soskice (2006), "New Macroeconomics and Political Science", *Annual Review of Political Science*, vol 9, s 425–453.

Jayadev, A (2007), "Capital Account Openness and the Labour Share of Income", *Cambridge Journal of Economics*, vol 31, s 423–443.

Konjunkturinstitutet (2009), *Lönebildningsrapporten – Fördjupning: En tidsvarierande jämvikt för arbetskostnadsandelen*, Konjunkturinstitutet, Stockholm.

Krueger, A (1999), "Measuring Labor's Share", *American Economic Review*, vol 89, s 45–51.

McAdam, P och A Willman (2008), "Medium Run Redux – Technical Change, Factor Shares and Frictions in the Euro Area", Working Paper 915, European Central Bank, Frankfurt.

OECD (2012), "Labour Losing to Capital: What Explains the Declining Labour Share?", i *Employment Outlook*, OECD, Paris.

Ripatti, A och J Vilmunen (2001), "Declining Labour Share – Evidence of a Change in the Underlying Production Technology?", Discussion Paper 10, Finlands Bank, Helsingfors.

Rowthorn, R (1999), "Unemployment, Wage Bargaining and Capital-Labour Substitution", *Cambridge Journal of Economics*, vol 23, s 413–425.

Schneider, D (2011), "The Labor Share: A Review of Theory and Evidence", SFB 649 Discussion Paper 2011-069, Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin.